

**QUR'AN
OXUMAĞA
GİRİŞ
(ƏLİFBA)**

Diyanət İşləri Başqanlığının Nəşri	382
Xalq Kitabları	107

97.06.Y.0003-382
ISBN 975-19-1770-0

© Diyanət İşləri Başqanlığı

Yığan: Rəcəb QAYA

DİYANƏT İŞLƏRİ BAŞQANLIĞI NƏŞRİ

QUR'AN OXUMAĞA GİRİŞ (ƏLİFBA)

1. Nəşr

Latin əsaslı Azərbaycan əlifbasına çevirən:
Rəcəb QAYA

Ankara – 1997

Bu Əlifba

**Diyənət İşləri Başqanlığı tərəfindən Təyyar Altıqulaç,
Dəmirxan Ünlü və Şevki Özkandan ibarət komissiya
tərəfindən hazırlanmışdır.**

**Bu Kitab Din İşləri Yüksək Kurulunun
8.3.1972 ci il tarixli və 423 sayılı qərarı ilə nəşr edilmişdir.**

ÖN SÖZ

Qurani Kərimi öyrənənlər çox gözəl bilir ki, Qurani öz hərfləriylə öyrənmək çox çətin bir iş deyil, ona görə də yeni hərflərlə Qurani öyrətmə və oxuma tərzinin tərəfdarları artıq yox olmuşdur. Çünki bu fikri doğuran səbəb Qurani öz hərfləriylə oxumanın çətinliyi anlayışı idi. Hətta bu anlayışdan və önəmli bir ehtiyacı qarşılamaq düşüncəsinə görə hərəkət edərək onu yeni hərflərlə çap edənlər də oldu. Əlimizdəki bu "*Əlifba*" ilə Allahın kitabı Qurani Kərimi oxuya biləcəksiniz. Biz bu kitabı yeni, bəzi təcrübələri diqqətə alaraq xalq üçün hazırladıq.

Bu kitabla öyrədənənlərin bəzi nöqtələrə diqqət etmələrini istəyirik:

1- Bilindiği kimi hər bir dilin gözəl səslənişi o dili danışan millətə məxsusdur. Buna görə də ən gözəl türkçəni türklərin, fransızcanı fransızların, ərəbcəni ərəblərin... danışdıqları və bu dillərə aid ən doğru səslərin də yenə eyni millətin ağzından çıxacağı bir həqiqətdir. Bu həqiqəti ölçü olaraq qəbul etdiyimiz vaxt görürük ki, ərəbcə olan Qurani oxunuşunda fonetika e'tibarı ilə çox açıq bir səhv vətənimizdə yayılmış vəziyyətdədir. Bu səhv hərflərin və əsas e'tibarilə "damməi memdudələrin" (uzadı olaraq oxunan hərflərin) "ü" səsi ilə və çox incə oxunmasıdır. Halbuki incəlik və qalınlıq hərflərin məxrəclərində və səslərində göstəriləcək, hərəkədə mutləq "u" səsinə çatacaqdır. Buna görə də məsələn *الرُّسُلُ* ve *وَأَنْ تَصُومُوا* kəlmələrində görünən *ص* və *س* hərflərinin hərəkələri və mədləri eyni istiqamətdə olacaq, bu hərflərin incəlik və qalınlıqları isə, hərəkə və məddən əvvəl məhrəclərində və səslərində görülməkdir. Ashabdan bəzilərinə nisbət edilən məşhur bir söz belədir. "*Qurani oxuma işi, sonrakı nəsillərin bir öncəliklərdən devr alacaqları bir sünətdir.*" (1)

Bizdən öncəki nəslə baxdıqda görürük ki, nə ərəb, nə də məşhur

(1) Bk. Əbu Şame, əl-Murşidu'l-Veciz, s. 170, Beyrut, 1975.

İstanbul ağzında (danışığında) məsələn **يَعْلَمُونَ** deyərkən "ü" səsi ilə uzadılan bir "mim" səsi eşitmirik. Öyrəndənlərin öyrənənlərə bu barədə "Ü" deməsi uyğun olar.

2- Quran oxumağı öyrənmək, çətin bir iş olmamaqla bərabər, öyrənən üçün bir köməkliyin olması da vacibdir. Hər nə qədər əlifbalarda, kəlmələrin altında oxunuşları yeni hərflərlə yazılmış olsa da, bu yazılara uyğun həqiqi səsləri tapmaq çətin və hətta imkansızdır. Bu baxımdan "Öz-özünə Quran öyrənmə" kimi əlifba reklamlarına aldanmamalı və başlanğıc dövründə, hərflərin həqiqi səsləriylə qulaqlarımızı doldurduğumuz və bu səsləri səsləndirməyə ağzımızı alışdırdığımız günə qədər əhil kişilərdən yararlanmalıyıq.

3- Öyrənmə işi sistemi bir programla olmalıdır. Buna görə də həftənin müxtəlif günlərdə çox vaxt ayırmaqdan, bu işə gündəlik 35-40 dəqiqə vaxt ayrılmalıdır. Və bu zaman görüləcəkdir ki, 15-20 gün içində Quran oxumağı öyrənmişsiniz. Artıq bundan sonra bol-bol oxumaq və oxunuşda sür'ət qazanmaq olar.

4- Təcvid elmi ilə məşqul olmağa hər kəsin vaxtı olmaya bilər. Onsuz da hər kəsin bu elmi bütün qaydalarıyla öyrənməsi vacib deyil. Belə olunca əlifba hazırlığından Qurana keçənlərə gördürülən hazırlıqlarda praktik olaraq bu qaydalara əsasən oxuma alışqanlığı qazandırılmalıdır. Buna görə də məsələn; **غَفُورٌ رَحِيمٌ** deyərkən, "ğafurun rəhim" şəklində deyil, "ğafurur rəhim" deyə oxudulmalıdır.

5- Öyrədən hərf, kəlmə və ya ayələri əvvəlcə özü çox-çox tələffüz etməli, oxumalı, sonra isə öyrənən də eyni şəkildə təkrar etməlidir. Səslərin doğru olaraq qulağa çatması üçün bunun bir şərt olması yaddan çıxarılmamalıdır.

6- Əlinizdəki "Əlifba"da kəlmələrin altında Azərbaycan hərfləriylə oxunuşları da yazılırkən bəzi işarələr işlədilmişdir. Bütün hərflərin oxunuşları üçün də sadəcə "i" hərfinə yer verilmişdir. Əsrə üçün "ı" hərfindən heç istifadə edilməmişdir. Buna görə də, məsələn, **ظَالِمٌ** və **تَنْذِرُهُمْ** kəlmələrinin oxunuşları "tunzirhum" və "zilalin" şəklində yazılmış, "z" və "z" dən sonra "i" hərfinə yer verilmişdir. Altındakı

işarələrlə də bu hərflərin incəlik və qalınlıqlarına diqqət verilmişdir. Bu işarələrə görə hərflərin incəlik və ya qalınlığı göstəriləcək, amma əsrə hərəkə qalın hərflərdə "İ" səsi ilə göstəriləcəkdir. Ötrəli bütün hərflər üçün də "y" hərfi işlədilməsi hərflərin əsl səslərinin verilməsi üçün lazımi söyləniş və işarələr hazırlanmışdır.

"*Quran oxumağa giriş*"in yeddidən yetmişə qədər bütün Quran öyrənənlər üçün asan olmasını və hamımıza Quran yolunda işlərimizin qəbulunu Rəbbimizdən niyaz edirəm.

9 Aprel 1972

Təyyar Altıkulaç

BİRİNCİ DƏRS

QURANI KƏRİM ƏLİFBASI

Hər dilin olduğu kimi, ərəbcənin və ərəbcə olan Qurani Kərimin də özünə məxsus bir əlifbası vardır. Bu əlifba 29 hərfdən ibarətdir və sağdan sola doğru yazılıb oxunur.

Qurani Kərim hərfləri içində dilimizdə səsi və əlifbada qarşılığı olmayan hərflər vardır. Öyrənənə asan olmaq üçün Azərbaycanca yazılan oxunuşların və bu hərflərin qarşılığı olsun deyə əlifbamızın bə'zi hərflərinin altına işarələr qoymuşuq. Amma bu hərflərin verəcəyi ən doğru səslər öyrədənin ağzından və oxunuşundan öyrəniləcəkdir.

Arxa səhifədə 29 hərfdən meydana gələn Quran əlifbasını, sadə olaraq Quran hərflərinin dilimizdə söyləndiyi şəkliylə adlarını və əlifbamızda qəbul edilən qarşılığını görəcəksiniz. Bu cədvəl üzərində çox dayanılmamalıdır. İrəlidəki dərslərimizdə yavaş-yavaş hamısı öyrəniləcəkdir.

Quran hərflərinin yazılışı	Sadə adları	Qəbul edilən qarşılıđı	Quran hərflərinin yazılışı	Sadə adları	Qəbul edilən qarşılıđı
ا	Əlif	e	ط	Tı	ṭ
ب	Be	b	ظ	Zı	ẓ
ت	Te	t	ع	Ayın	^c a
ث	Se	ṣ	غ	Ğayın	ğ
ج	Cim	c	ف	Fe	f
ح	Ha	ḥ	ق	Kaf	q
خ	Xı	x	ك	Kef	k
د	Dal	d	ل	L�m	l
ذ	Zel	ẓ	م	Mim	m
ر	Rı	r	ن	Nun	n
ز	Ze	z	و	Vav	v
س	Sin	s	هـ	He	h
ش	Şin	ş̣	لا	L�melif	l�
ص	Sad	ş̣	ی	Ye	y
ض	Dad	ḍ			

AÇIQLAMA

1- Əlifbanın ilk hərfi olan "əlif" in adı hərfləri səsləndirən işarələrdən (hərəkələrdən) birini alınca "həmzə" olar və bu vəziyyətdə (ء) şəklində yazıldığı görünür.

2- Hərflərin adları olaraq yanındakı tabloda verilən kəlmələr dilimizdə öyrənilmiş şəkliylədir. Əslində ərəb dilində hərflərin adlandırılmaları daha fərqlidir. Məsələn, (ز) hərfi dilimizdə "ze" deyə bildirilir. Əsli "zay" dır. Digər hərflər üçün də bu belədir.

Cənabı haqq buyurur:

"Heç şubhə yoxdur ki, bu kitab (Quran) qorunanlar üçün doğru yolun ta özüdür." (əl-Bakara, 2)

Allahın Rəsulu buyurur:

1- *"Sizin ən xeyirliləriniz, Quranı öyrənən və başqasına öyrədən-lərinizdir."* (Sahihu'l-Buxari, VI, 108, İstanbul, 1315)

2- *"Quranı oxuyunuz. Çünki Quran, qiyamət günündə oxuyanların qarşısına şafaətçi olaraq çıxar"* (Müslim, I, 552, Qahire, 1955).

İmam Qəzali deyir ki:

"Quran bir işıqdır. Hataya düşməkdən qurtulmaq, ancaq onunla mümkündür. Qəlblərdə olan xəstəliklərin şəfası ondadır." ⁽¹⁾

İngilis filosofu Edmond deyir ki:

"Quranı incələdikcə onun mükəmməliyini və ucalığını anlamış oluruq. Əvvəlcə insanı cəzb edən Quran, sonra onu heyratlandırır. Sonra isə onu özünə məftun edir. İnsanı özünə hörmət etməyə və hər bir kəsi dərindən düşünməyə məcbur edir." ⁽²⁾

(1) əl-Qəzali, İhyau Ulumi'd-Din, 1. 280, Qahirə, Tarihsiz.

(2) Doğrul Ömər Rıza, Quran nədir, s. 132, Ankara, 1967.

İKİNCİ DƏRS

HƏRƏKƏLƏR

Qurani Kərimdə bütün hərflər hərəkələrin və sonrakı dərslərimizdə görəcəyimiz bə'zi işarələrin köməyi ilə oxunur. Bu işarələrdən biri olmadıqda heç bir hərf özbaşına oxunmaz.

Üç hərəkə vardır:

1- Üstün: Hərflərin üstünə yazılan incə əyri bir cizgidir ($\overset{\sim}{\text{—}}$) "e" və ya "a" səsi ilə oxunur.

بَ : be, طَ : ta, قَ : qa, غَ : ğa, دَ : de... kimi.

2- Esrə: Hərflərin altına yazılır, ($\underset{\sim}{\text{—}}$) "i" səsi ilə oxunur:

بِ : bi, فِ : fi, خِ : xi, كِ : ki, لِ : li... kimi.

3- Ötre: Hərflərin üstünə yazılan, balaca vav şəklində bir işarədir, ($\overset{\u0304}{\text{—}}$) və "u" səsi ilə oxunur.

زُ : zu, حُ : cu, صُ : şu, طُ : tu, ظُ : zu... kimi

Ərəb əlifbasında "ü" səsini bildirən heç bir hərf və işarə yoxdur. Yurdumuzda ötrəli hərflərin bə'ziləri "ü" səsi ilə oxunursa da, bu oxunuş yanlışdır.

تُ	تِ	تَ	بُ	بِ	بَ	أُ	أِ	أَ
حُ	حِ	حَ	جُ	جِ	جَ	شُ	شِ	شَ
ذُ	ذِ	ذَ	دُ	دِ	دَ	خُ	خِ	خَ
سُ	سِ	سَ	زُ	زِ	زَ	رُ	رِ	رَ
صُ	صِ	صَ	ضُ	ضِ	ضَ	شُ	شِ	شَ
عُ	عِ	عَ	ظُ	ظِ	ظَ	طُ	طِ	طَ
قُ	قِ	قَ	فُ	فِ	فَ	غُ	غِ	غَ
مُ	مِ	مَ	لُ	لِ	لَ	كُ	كِ	كَ
هُ	هِ	هَ	وُ	وِ	وَ	نُ	نِ	نَ
سُ	سِ	سَ	طُ	مُ	أُ	يُ	يِ	يَ

tu	ti	te	bu	bi	be	u	i	e
ḥu	ḥi	ḥa	cu	ci	ce	ṣu	ṣi	ṣe
zu	zi	ze	du	di	de	xu	xi	xa
su	si	se	zu	zi	ze	ru	ri	ra
ḍu	ḍi	ḍa	ṣu	ṣi	ṣa	ṣu	ṣi	ṣe
ʿu	ʿi	ʿa	zu	zi	za	tu	ti	ta
ku	ki	ka	fu	fi	fe	gu	gi	ga
mu	mi	me	lu	li	le	ku	ki	ke
hu	hi	he	vu	vi	ve	nu	ni	ne
se	ki	fu	ta	mi	e	yu	yi	ye

OXUMA PARÇASI - I

QURAN NƏDİR?

Quran səmavi dinlərin sonuncusu olan müsəlmanlığın qüdsi kitabıdır. Onun müraciət etdiyi bir qəbilə və ya bir millət deyil, bütün bəşəriyyətdir. Quranın ifadəsinə görə, müsəlmanlıq insanlığın fitri dinidir. *"Allahın yaratdığı fitrət ki, bütün insanlar onunla yaradılmışdır. Allahın yaratdığında dəyişiklik yoxdur. Budur ən doğru din."* ⁽¹⁾ Bu e'tibarla Quranı təbliğ edən Həzrəti Məhəmməddən əvvəl göndərilən bütün Peyğəmbərlər eyni dini təbliğ etmişlər. Buradan belə anlaşılır ki, ibtidadan bəri müsəlmanlıq bütün insanları qucaqlayacaq qabiliyyətdədir. Bütün Peyğəmbərlərin təbliğ etdiyi eyni bir dindir. Ancaq bəşəriyyətin dəyişən ehtiyaclarına görə, əsaslar deyil, yalnız təfərrüat dəyişdiyindən İslamiyyətin son şəkli Peyğəmbərimiz tərəfindən təbliğ edilən və Quran ilə ifadə olunan şəkildir. ⁽²⁾

(1) ər-Rum, 30.

(2) Doğrul Ömər Rıza, Quran nədir, s. 9, Ankara 1967.

ÜÇÜNCÜ DƏRS

HƏRFLƏRİN BAŞDA, ORTADA VƏ SONDA YAZILIŞLARI (I)

Başda	ا	ك	ل	م	د	ع
Ortada	ا	ك	ل	م	د	ع
Sonda	ا	ك	ل	م	د	ع

عَمِيدَ	لَمَعَ	أَمَلَ	أَلَكِ	أَكَلَ
عَمِيدَ	لَمِعَ	أَمَلَ	أَلَكِ	أَكَلَ
عَمِيلَ	كَمَلَ	أَلَمَ	دَعَمَ	دُمِعَ
عَمِيلَ	كَمَلَ	أَلَمَ	دُعِمَ	دَمِعَ
عُطِمَ	مُلِكَ	كُدِمَ	لَامَ	لَمَا
عَلِمَ	مَلَكَ	كَدِمَ	لَامَ	لَمَا

°amidə	leme°a	emelə	eleki	ekelə
°amide	Lumi°a	emele	ələki	ukilə
°amilə	kemule	eleme	de°amə	dumi°a
°umilə	Kemulə	ələmə	du°ame	deme°a
°ulime	mulike	kudime	leeme	leməə
°alime	meleke	kedeme	luime	lemee

كُدِيمَ	كَدَا	دَمَعَ	أَمِلَ	عَمِلَ
عُدِلَ	لَمَكَ	لَمِعَ	لُكِمَ	لَدَمَ
عُمِدَ	عَلِمَ	عَلِدَ	عَدِمَ	عَدَلَّ
عَدَلَّ	عَكَلَ	عَكَمَ	أَكِدَ	أَكَدَ
مَالَ	مَادَ	دَمَلَ	دُمِكَ	عَدَكَ
لَكِعَ	لَكَدَ	لَكِدَ	لَدَمَ	لَامَ
عَلِمَ	لَمَعَ	لَمَدَ	لُمِدَ	لُكِمَ
عَدَكَ	عُدِلَ	عُدِلَ	عُدِلَ	لُمِكَ
عَلِدَ	لُمِكَ	لُدِمَ	أَمَلَ	أَمَدَ
دَمَكَ	كُدِيَ	مُكِدَ	دُمِلَ	عَمِلَ

Kudime	kedee	deme ^a	umile	^c umile
^c udile	lemeke	lumi ^a	lukime	ledeme
^c umide	^c ulime	^c ulide	^c adime	^c adele
^c adale	^c ukile	^c akeme	ukide	ekede
Meele	Meede	demele	dumike	^c adeke
Leki ^a	lekede	lekide	ledeme	leeme
^c alime	leme ^a	lemede	lumide	lekeme
^c adeke	^c udile	^c adile	^c adule	lumike
^c alide	lumike	ludime	emele	emede
demeke	kudie	ukide	dumile	^c amile

DÖRDÜNCÜ DƏRS

HƏRFLƏRİN BAŞDA, ORTADA VƏ SONDA YAZILIŞLARI (II)

Başda	ح	ر	س	غ	ف	ب
Ortada	ح	ر	س	غ	ف	ب
Sonda	ح	ر	س	غ	ف	ب

سَبَّغَ	بَرَّحَ	رَغَدَ	سَالَ	خُسِرَ
رَجِمَ	فَدَغَ	سُبَّغَ	سُحِفَ	غَفَلَ
رَفَعَ	عَبَّرَ	حَسِبَ	فَسَدَ	بَغَرَ
رَفَعَ	سَبَّحَ	خَرُمَ	عُفِرَ	رُغِدَ
بَدَأَ	رَدِفَ	فَرَسَ	فَسَرَ	بَيْسَ
فَرَّغَ	بُرِكَ	غَبَسَ	فُحِمَ	بَدَرَ

sebeğa	berihə	rağade	seele	xusira
raħime	fedeğa	subi ^c a	suħife	ğafele
rafe ^c a	ğabira	ħasibe	fesede	beğara
rafe ^c a	sebaħa	xarume	ğufira	ruğide
bedee	radife	ferase	fesera	beise
ferağa	burike	ğabise	fuħime	bedera

حَسِيكَ	بَرَدَ	غَبِرَ	رَبِيحَ	بَغَرَا
غُبِسَ	حَسِيفَ	بَسُلَ	غَسَلَ	غَسَمَ
بَعَلَ	بُغِرَ	غَدِمَ	بَكَسَ	بَكَلَ
حَمَلَ	رَدُّحَ	فَرُسَ	فَدُمَ	بَغَرَا
بُرِدَ	حَسْرَ	رُدِيحَ	رَدَعَ	فَجِمَ
سُفِيَ	سُعِرَ	سَدَلَ	سَدَرَ	سَدِمَ
غَمَسَ	غُمِرَ	عَكِرَ	عَكِبَ	عَكَسَ

ḥasike	berade	ğabira	rabiḥa	beğara
ğubise	ḥasife	besule	ğasele	ğaseme
be ^ç ale	bugira	ğadime	bekese	bekele
ḥamele	raduḥa	feruse	fedume	beğara
buride	ḥasura	rudiḥa	rade ^ç a	feḥime
su ^ç ife	su ^ç ira	sedele	sedera	sedime
ğamese	ğumira	^ç akire	^ç akibe	^ç akese

QURANIN İLK ƏMRİ
“Yaradan Rəbbinin adıyla oxu.”
Alak surəsi, ayə: 1

BEŞİNCİ DƏRS

HƏRFLƏRİN BAŞDA, ORTADA VƏ SONDA YAZILIŞLARI (III)

Başda	ت	ص	ق	و	ه	ي
Ortada	تت	صص	قق	وو	هه	يي
Sonda	تت	صص	قق	وو	هه	يي

وَهِي	رَبَص	صَقِب	قُتِل	قَدَرَ
يَدِي	صَقَب	صُدِرَ	تَبِعَ	تَبِرَ
مَتِيه	رَتَب	يَهِيَم	يَتَّبِع	بَصُرَ
دَعِيَ	وُصِلَ	يَدُكْ	فَلَقَ	قَوَّبَ
هَدِبَ	قَهَدَ	قُهْرَ	صَوِيَ	صَبَأَ
عَبَدَهُ	وَهُوَ	بِلِه	يَسِرَ	هَقِمَ

vehiye	rabeşa	şaқиbe	qutile	qadera
yediye	şaқabe	şudira	tebi ^c a	tebira
metihe	ratebe	yehime	yeise	beşura
de ^c iyе	vuşile	yedeke	feleқа	qarube
hedibe	qahede	quhira	şuviye	şabee
^c abedehu	vehuve	belihe	yesira	heqime

يَطْمَ	هَصَرَ	يَسْرَ	هَصَمَ	قَفَلَ
تَرِهَ	هَفَتَ	قَلِبَ	هَقَمَ	هُلِعَ
قَمَا	هَتَا	هَقِيمَ	قُمِدَ	هَتَرَ
وَتَحَ	قَصَبَ	رُتِيمَ	وَقُدَ	قَوَرَ
رُنِكَ	وُصِلَ	قَوَى	هَنْفَ	وَقَبَ
صَمَدَ	هَجَأَ	وُقِيدَ	صَهِيَ	هَجَدَ
وَقَرَ	صَهَبَ	هَجَسَ	تَلِهَ	تَلِفَ

qafele	heşame	yesura	heşara	yeşume
huli ^c a	heşame	qulibe	hefete	terihe
hetera	quhira	heşime	hetie	qamee
qavira	veşule	rutime	qaşabe	vetuşa
veşabe	hetefe	qaviye	vuşile	rutike
hecede	şahiye	vuşide	hecee	şamede
telife	телиhe	hecese	şahube	veşara

*“Sizin ən xeyirliniz
 Qurani öyrənən və onu öyrədəndir.”
 Həzrəti Məhəmməd (s.a.s.)*

OXUMA PARÇASI - II

QURANI KƏRİM

S: Quran necə bir kitabdır?

C: Quran Allah Taala Həzrətləri tərəfindən Peyğəmbərimiz Həzrəti Məhəmmədə nazil olan, ona göndərilən kitabdır.

S: Quran Peyğəmbərimizə necə gəldi?

C: Allah Taala Həzrətləri, mələklərin böyüklərindən olan Cəbrayıl Əleyhüssəlam ilə öz əmrlərini, öz kəlamını Peyğəmbərimizə söylədi. Peyğəmbərimizin Cəbrayıl vasitəsilə aldığı vəhiylər və ilhamlar Qurandır.

S: Peyğəmbərimizə Quran hazırmı göndərildi?

C: Xeyr, ayə-ayə, surə-surə göndərildi; bə'zən bir ayə, bə'zən də bir surə şəklində Peyğəmbərimizə Allah tərəfindən göndərilmişdir.

S: Peyğəmbərimizə bir ayə və ya bir surə gəldiyi zaman nə edərdi?

C: Allah Taaladan özünə gələn ayə və ya surəni yanında olanlara oxuyurdu: onlar da Peyğəmbərimizin əmriylə ayələri həm əzbərləyərdilər, həm də yazardılar. Bundan başqa, ayələri yazmaq üçün ayrıca katiblər də var idi. Onlar Peyğəmbərimizin sağlığında Quranın hamısını Peyğəmbərimizin əmriylə yazmışdılar. ⁽¹⁾

(1) Əksəki Əhmət Hamdi, Əsgərə din kitabı, s. 45, İstanbul, 1945.

ALTINCI DƏRS

HƏRFLƏRİN BAŞDA, ORTADA VƏ SONDA YAZILIŞLARI (IV)

Başda	ث	ج	خ	ذ	ض	ط
Ortada	ث	ج	خ	ذ	ض	ط
Sonda	ث	ج	خ	ذ	ض	ط

جُرْم	بَدَل	حَدَث	طَمَث	ثَقَب
بَسَط	فُضِح	بَطَل	طُبِع	فَلِج
ضَجِر	كَذَب	ذُئِب	طَبَخ	فَخَذ
رَجَع	جُحِد	جَدَل	وَثَب	طُمِس
رَضِيَ	ضَجِر	بَغُض	فُخِذ	ذُيِح
طَمَع	حَبَض	بَخُل	خَبُث	طَبَخ

curime	bezele	haduše	tamuše	şəqabe
besəta	fuđiħa	beṭale	ṭubi ^c a	felice
ḡacira	kezebe	zuibe	ṭabexa	fexuze
race ^c a	cuħide	cedele	vešebe	ṭumise
rađiye	ḡacira	beḡuḡa	fuxize	zubiħa
ṭame ^c a	ħabeḡa	bexule	xabuše	ṭabexa

ذِكْرَ	ذَابَ	جَخِيفَ	خَشُرَ	خَسِيفَ
ذَجَلَ	جَبَذَ	خَشِمَ	خَضَرَ	ذَرَقَ
جَبَلَ	خَجِلَ	خَطَبَ	ذُخِرَ	جَلَسَ
خَدَرَ	خَطُرَ	ذَهَلَ	جَلَحَ	خُذِفَ
خَفِجَ	ذَاىَ	جَلِهَ	خَرِطَ	خَفَضَ
ضَبِثَ	خَصِرَ	ضَجَعَ	ضَجِكَ	ضَفَثَ
ضَلَعَ	ضَهَثَ	ضَفَمَ	ضَمِدَ	ضَهَبَ

xasife	xaşura	cexife	zeebe	zükira
zeraqa	xaşara	xaşime	cebeze	zecele
celese	zuxira	xaşube	xacile	cubile
xuzife	celaşa	zehile	xaşura	xadera
xafeda	xarıta	celihe	zeuye	xafice
dağase	daħike	daçe ^a	xaşira	đubişe
dahebe	damide	dağame	daheşe	đalu ^a

“Ona, (Qurana) ancaq tamamilə təmiz olanlar toxuna bilər. O, aləmlərin Rəbbi tərəfindən endirilmişdir.”

Vakı'a Surəsi ayə, 79-80

YEDDİNCİ DƏRS

HƏRFLƏRİN BAŞDA, ORTADA VƏ SONDA YAZILIŞLARI (V)

Başda	ك	ل	ز	ش	ظ	ن
Ortada	ك	ل	ز	ش	ظ	ن
Sonda	ك	ل	ز	ش	ظ	ن

ظُلْمٌ	شُكْرٌ	كَنْزٌ	لِزْقٌ	طَبِيزٌ
نُقِيلٌ	زُهْيٌ	لِحَظٌ	عَظْمٌ	يَقَظٌ
وَعَظٌ	قَرَنٌ	كَبْشٌ	لَقْنٌ	شَطْنٌ
شَرِبٌ	حَفْزٌ	زَهْفٌ	رَزَقٌ	بَرَزٌ
نَدِيمٌ	شُكْرٌ	فَشَعٌ	حَفِشٌ	فَشَلٌ
فَطْعٌ	زَهْدٌ	نَشَطٌ	فَنِدٌ	طَعْنٌ

zülime	şekere	keneze	leziqa	tıbize
nuqile	zuhiye	lehaza	cazume	yekaza
vecaza	qarane	kebeşe	lequne	şetane
şeribe	hafeze	zehife	razeqa	beraze
nedime	şukira	feşeğa	hafişe	feşele
fezuca	zehide	neşata	fenide	taune

زَلَقَ	زُحِمَ	نَزَلَ	زَخِمَ	نُزِعَ
رَمِيَ	زَمَدَ	نَضَرَ	ظَرَفَ	زَمِعَ
نَظَمَ	شَكَلَ	شَكِسَ	زُنِخَ	نَشِطَ
شَبِعَ	زَهَقَ	نَشِيَ	شَوَرَ	زَمِمَ
نُصِبَ	شَرَفَ	ظُوِيَ	نَصَرَ	شَرِهَ
نَضَلَ	شَطَرَ	كُشِطَ	نُكِبَ	كَشَدَ
نَكَلَ	شَنِبَ	تُظِمَ	نَمِسَ	شَهَدَ

nuzi ^c a	zexime	nezele	zuħime	zeleqa
zemi ^c a	zarufe	neđara	zemele	ramie
neşıta	zunixa	şekise	şekele	nežame
zehime	şevera	neşıye	zeheqa	şebi ^c a
şerihе	neşara	zuviye	şerufe	nuşibe
keşede	nukibe	kuşıta	şeřara	neđale
şehide	nemise	tuzime	şenibe	nekile

“Günahların ən böyüyü yalan danışmaqdır.”
Həzrəti Məhəmməd (s.a.s.)

OXUMA PARÇASI - III

QƏNDİLİN YAĞI

Xilafət məqamındaykən həz. Ömər Məkkəli bir dostu qonaq gəlir. Axşam vaxtı idi. Həz. Ömər evində dövlət işləriylə məşquldu. Dostuna hörmətlə bir az gözləməsini xahiş edir. Rəsmi işlər bitən kimi yanmaqda olan qəndili söndürüb, başqa bir qəndili yandırır. Qonaq çəşaraq bunun səbəbini soruşur. Həz. Ömər bu cavabı verir: "Söndürdüyüm qəndildəki yağ xəzinəyə aid olub, Beytül-malın yağıdır. Ancaq dövlətin və xalqın işləri görüldükcə mənə halal olur. Sən isə dostumsan və xüsusi surətdə söhbət edəcəyik. Bu ikinci qəndilin yağı şəhsi pulumla alınmışdır. Dövlət malı xüsusi işlərdə işlədilirsə, işıq deyil, zülmət və hicab nəşr edər." (1)

(1) İslam Məcmuəsi, (IV, 15, 1951-52).

SƏKKİZİNCİ DƏRS

CƏZM (◌)

Yan-yana gələn iki hərfdən birincisini ikincisinə bağlayaraq, birlikdə oxunmalarını sağlayan bir işarə olub sıfır rəqəmi şəklindədir. Hərəkəsizlik halının bir işarəsidir. Bir hərfin hərəkəsizlik halına sukun deyilir. Bu işarə hansı hərfə aidsə o hərfin üzərində olur. Buna görə (Mim) م və (Nun) ن hərflərinin birləşdirilərək oxunmaları üçün ن hərfinin üzərinə bu işarəni qoyarsaq, م hərfinə də əsrə hərəkəsi verdi yimizi qəbul edərsək مِنْ = MİN deyə oxunur. عَنْ = °An, بَلْ = BEL, اِنْ = İN misalları üçün də vəziyyət eynidir.

ÇALIŞMALAR:

قَدْ	خَذَ	هَلْ	قُلْ	إِذْ
مَنْ	لَوْ	لَمْ	لَنْ	أَنْ
إِسْمِ	وَعْدُ	نَحْنُ	أَنْتَ	وَكَمْ
حَيْثُ	طَفَوْنَا	لَسْتَ	نِعْمَ	سَوْفَ

qad	xuz	hel	qul	iz
men	lev	lem	len	en
ismi	va ^c du	naħnu	ente	vekem
ħayşu	tağav	leste	ni ^c me	sevfe

إِعْلَمَ	غَيْبُ	كَيْفَ	سَبَعَ	أَرْضُ
يَعْبُدُ	وَفَوْقَ	أُسْكُنُ	إِضْرِبُ	أَوْبُ
أَدْخُلُ	أَنْزِلَ	يَرْغَبُ	أَكْتُبُ	إِفْتَحُ
يُعْرِفُ	يُؤْخَذُ	مَدِينِ	مَرِيْمَ	أَخْرَجَ
كُنْتُمْ	تَرْجِفُ	أَدْبَرَ	تَرَحَّقُ	أَلَقْتَ
أَوْلَوْ	أَوْلَمَ	أُنْضِرُ	أَنْذَرَ	سَلَّمْتُ
أَنْشَدَ	أَقْبَرَ	يُنْفِخُ	نُصِبْتُ	تُرْجَعُ
ظَلَمْتُمْ	أَخْصَنْتَ	أَمْرَهُمْ	أَمَرْتُمْ	عَلَيْهِمْ
إِلَيْكُمْ	نَوْمَكُمْ	أُزْلِفَتَ	بُعِثَرَتْ	يُسْقَوْنَ
أَمَهُلَهُمْ	أَنْبِئَهُمْ	أَنْشَأْتُمْ	أَنْ تَنْقُذَ	لَمْ يَخْلُقْ

erđu	seb ^a	keyfe	ğaybu	i ^c lem
eķrabu	iđrib	uskun	ve fevķa	ya ^b udu
ifteĥ	uktub	yerğabu	unzile	udxul
exrace	meryeme	medyene	yu'xazu	yu ^c rafu
elķat	tarĥeķu	edbera	tercufu	kuntum
selhum	enzera	unşur	evelem	evelev
turce ^u	nuşibet	yunfexu	eķbera	eņşera
^c aleyhim	emertum	emraham	eĥşanet	zalemzum
yusķavne	bu ^c şirat	uzlifet	nevmekum	ileykum
lemyuxleķ	entenķuze	eņşe'tum	enbi'hum	emhilhum

DOQQUZUNCU DƏRS

ŞƏDDƏ (ِ)

Üzərində olduğu hərfin iki dəfə oxunmasını tə'min edən bir işarədir. Şəddəli hərf; birinci dəfə cəzmlı kimi, ikincisində isə öz hərəkəsi ilə oxunur.

Buna görə; انْ kəlməsi اِنَّ = İNNE, ثُمَّ kəlməsi ثُمَّ = SÜMME, رَبِّ kəlməsi رَبِّ = RƏBBİ şəklində oxunur.

ÇALIŞMALAR:

فَكُّ	هُنَّ	كُلُّ	مَسَّ	عَمَّ
أَيُّ	شَرُّ	ضَلَّ	حَظَّ	مِثُّ
لَعَلَّ	جَنَّةُ	عَلَّمَ	طَهَّرَ	أَوَّلَ
أَقْلُ	عَرَفَ	أَحَلَّ	حَرَّمَ	أَعَدَّ
غَرَّكَ	قَدَّرَ	فَكَدَّرَ	سَبَّحَ	أَشَدُّ
نَعَدُّ	نَعَمَ	أَحِلَّ	أُحِبُّ	عَلَى

fekku	hunne	kullu	messe	°amme
eyyu	şerru	đalle	hazzi	mittu
le°alle	cennetu	°alleme	taħhera	evvele
eğallu	°arrafе	eğalle	harrame	e°udde
ğarrake	ğaddera	fekkera	sebbeħa	eşeddu
ne°uddu	ne°came	uħille	uħibbu	°aleyye

زَيْنَ	بَانَ	يُحِبُّ	وَتَبَّ	أَسَسَ
أُسِسَ	أَحَقُّ	عِدَّةَ	يُوفِّ	مِيدُ
تَحِلَّةَ	بِبَكَّةَ	يُبَشِّرُ	نَبِيَّكَ	يَتَعَدَّ
يُكْفِرُ	يُكَلِّفُ	يُعَذِّبُ	تُحْرِمُ	جَهَنَّمَ
نُكِدِبُ	رَكِبَكَ	وَتَخِرُّ	أُبَلِّغُ	مِثْمُ
تَأَذَّنَ	فُفِصِلُ	إِشْتَبَعَ	تَمَثَّلَ	بَدَّلَ
وَلَهَنَ	يُصَرِّفُ	وَيُعِزُّ	تَعَجَّلَ	تَأَخَّرَ
يُسَبِّحُ	تَبَيَّنَ	لِيُحِقَّ	يُثَبِّتُ	يُقَلِّلُ
وَأَلَفَ	أَيْتَمَةَ	فَتَبَّطَ	يَتَّخِذُ	تَبَرَّأَ
فِيَحِلَّ	أَدَلَّكَ	نَتَّبِعَ	مَوَدَّةَ	فُفِضِلُ

essese	ve tebbe	yuhibbu	bienne	zuyyine
mumiddu	yuveffe	‘iddete	eħaħķu	ussise
yete ^c adde	nebiyyuke	yubeşşiru	bibekkete	teħillete
cehenneme	tuħarrimu	yu ^c azzibu	yukellifu	yukeffiru
mutimmu	ubelliġu	ve texirru	rakkebeke	nukezzibu
beddele	temeşşele	ittebe ^c a	nufaşşilu	teezzene
teaxxara	ta ^c accele	ve tü ^c izzu	yuşarrifu	ve lehunne
yuħallilu	yuşebbitu	liyuħiķķa	tebeyyene	yusebbiħu
teberrae	yettexizu	feşebbeħa	eimmete	ve ellefe
nufeđđilu	meveddete	nettebi ^c a	edulleke	feyeħille

كُورَت	فَاتَّخِذْ	تَحَرَّوْا	رَبُّهُمْ	أُعِدَّتْ
تَنْفَسَ	سُعِرَتْ	زُوجَتْ	عُطِلَتْ	سُيِّرَتْ
قَطَعْنَ	تَخَلَّتْ	أَخَرَتْ	قَدَّ مَت	فُجِرَتْ
يَتَنَزَّلُ	وَإِنْ كُنَّ	أَجْلُهِنَّ	مَنْ يَتَّقِ	طَلَّقْتُمْ
يَتَقَدَّمُ	وَمَهَّدَتْ	وَتَبَّئِلُ	مُزْمِلُ	وَكَاتِبِ
لَتَرُونَ	هَلْ تُحِسُّ	لِئُبَشِيرَ	وَتَنْشَقُّ	إِنْشَقَّتْ
سَتُقِيلُ	إِذْ هَمَّتْ	فَطَوَّعَتْ	ذُكِّرْتُمْ	عَرَفْتُمْ
لِيُطَهِّرَ	مِهْلِهِمْ	وَصَدَقَتْ	وَلَيْتُمْ	فَنَوَكَّدْ
يُنْتِهِمُ	يَنْوَلُونَ	لَتَرْكَبْنَ	بَلَّغْتُمْ	يَنْفَطِرْنَ
تُؤَذُّهُمْ	مُعَذِّبُهُمْ	لِيَبْعَثَنَّ	أُقِطَعَنَّ	بَلِّغْتُمْ

kuvvirat	fettexiz	teħarrav	rabbuhum	u ^c iddet
teneffes	su ^{cc} irat	zuvvicet	u ^c ttilet	suyyirat
ka ^{tt} a ^{ne}	texallet	exxarat	ka ^{tt} demet	fuccirat
yetenezzelu	ve in kunne	eceluhunne	men yetteki	ta ^{tt} la ^{tt} tum
yetekaddemu	ve mehhedtu	ve tebettel	muzzemmilu	ve keeyyin
leteravunne	hel tuħissu	litubeşşira	ve tenşakku	i ^{tt} şa ^{tt} ka ^{tt} t
senuka ^{tt} tilu	izhemmet	fe ^{tt} avve ^c at	zukkirtum	a ^c arraftum
liyu ^{tt} ahhira	mehhilhum	ve şaddeka ^{tt} t	velleytum	fetevekkel
yunebbiuhum	yetevellvne	leterkebunne	bellegtukum	yetefetta ^{tt} rne
teuzzuhum	mu ^c azzibuhum	leyeb ^c aşenne	u ^{tt} ka ^{tt} ti ^c anne	belliğkum

OXUMA PARÇASI - IV

HƏZRƏTİ ÖMƏRİN MÜSƏLMAN OLMASI

Xəttaboğlu Ömər heç bir şeydən qorxmaz, şəfqət, mərhəmət nədir bilməz, daşürəkli bir adam idi. Müsəlmanların və müsəlmanlığın ən böyük düşmənlərindən biri idi. Qohumlarından müsəlman olanlara belə ağır işgəncə verməkdən çəkinməzdi. Bunlardan bir zavallı qadını, müsəlman olduğu üçün hər gün yorulana qədər döyər, sonra da, "Səni yazığı gəldiyi üçün deyil, yorulduğum üçün buraxıram", deyərdi. Bu qadın da heç qorxmada; "*Sən etdiklərinə peşman olmasan və Allahın birliyinə inanmasan, Allah sənə ağır cəza verəcəkdir*" deyərdi. Bir gün Qureyşin irəli gələnləri toplandı və müsəlmanlığı büsbütün ortadan qaldırmaq üçün, Peyğəmbərimizi öldürməyə qərar verdilər. Amma bu çox təhlükəli bir iş idi. Buna kim cəsarət edə bilərdi? Ömər dərhal ortaya atılıb, "Bu iş mənim işimdir, mən onun öhdəsindən gələm", dedi. Qılıncını əlinə alıb yola çıxdı. Gedərkən rastlaşdığı bir adam Ömər vəhşicəsinə baxışından və yürüməyindən şübhələnərək: "Belə əldə qılınc hara gedirsən?" deyərək soruşdu. Ömər: "*Məhəmmədə öldürməyə*", dedi. O adam bunun çox müşkül olacağını, Məhəmmədə iman etmiş olanların ətrafında pərvanə kimi dolandığını söyləyəncə, Ömər ondan şübhələndi. "Səndəmi onlardansa? O halda birinci sən işini bitirərsən" deyib qılınca sarıldı. O adam da belə cavab verdi: "Sən əvvəlcə öz ailənə bax: Bacın və qaynının da müsəlman oldular", dedi. Bunu eşidən Ömər çox şübhələndi, bacısının evinə getdi. O zaman evdə Quranın yeni bir surəsi oxunurdu. Ömər bunu qapıda eşitdi. Evdəkilər Ömər gəldiyini görəncə Quranın səhifələrini gizlətdilər. Ömər içəri girən kimi evdə nə oxuduqlarını soruşdu. Bacısı: "Bir şey deyil", dedi. Ömər bundan hiddətləndi və: "Demək eşitdiklərim doğru imiş" deyərək qaynının üzərinə atıldı, onu yerə sərrib təpikləməyə başladı. Bacısı ərini qurtarmaq üçün araya girən kimi, şiddətli yumruq ilə onu da yerə sərtdi. Qadının üzünü, gözü qan içində qalmışdı. Amma

Ömər in vəhşicəsinə olan bu hərəkəti iman nuru ilə içi dolmuş olan qadını heç qorxutmadı, özünü ələ alaraq bağırdı: "Ömər, nə eyləyəcəksən elə, istərsən bizi parça-parça et, səndən qorxmuruq. Biz müsəlman olduq, ölərik, amma müsəlmanlıqdan uzaqlaşmırıq." Ömər üzü-gözü qan içində olan bacısının bu sözlərini eşidən kimi nə olduğunu bilmədi. Bu qədər qüvvətli iman onu düşündürdü. Yerə oturdu və soruşdu: "Oxuduğunuz nə idi? Onu hər halda görmək istəyirəm". Ömər in təkidi nəticəsində Quranın səhifələrini verdilər. Ömər ayələri diqqətlə oxumağa başladı. Ayələrin mənasındakı sonsuz yüksəkliyin, genişliyin, ilahi zövq və gözəlliyin qarşısında birdən-birə dəyişdi, o daşürəkli Ömər əriməyə, kiçilməyə və həqiqəti anlamağa başladı. İndi o başqa bir adam olmuşdu. Həmən: "Mən də inandım ki, Allahdan başqa inanılacaq tanrı yoxdur, yenə inandım ki, Məhəmməd onun qulu və elçisidir" dedi, orada da müsəlman oldu. Ömər o saat oradan qalxdı, imanın verdiyi yeni bir ruhla Peyğəmbər in olduğu evə gedərək qapını döydü. Onu əliqılıncılı görən müsəlmanlar qapını açmaq istəmədilər. Amma Ömər qədər cəsur və qüvvətli olan Həmzə orada idi. "Buraxın Öməri, içəri girsin. Xeyirli məqsədlə gəldisə çox gözəl, yox pis niyyəti varsa onun başını öz qılıncı ilə kəsərəm", dedi.

Bunun üzərinə qapı açıldı. İçəriyə girən Öməri Peyğəmbərimiz qarşılıdı və gülərək soruşdu: "Ömər niyə gəldin? Ömər Peyğəmbər in səsinə eşidəndə sarsıldı, titrədi, hörmətlə: "Müsəlman olmağa gəldim", dedi. Peyğəmbərimiz, "Allahu Əkbər" deyərək təkbir aldı. Bütün orada olan müsəlmanlar da hamısı birlikdə təkbir gətirdilər. Məkkə dağları bu təkbir səsiylə inlədi, bu hal müsəlmanları sevindirdi, bütə inananları pis-pis düşündürdü.

Ömər in müsəlmanlığı qəbul etməsiylə artıq hər şey dəyişdi. O günə qədər Kə'bədə ibadət edə bilməyən müsəlmanlar o gün Peyğəmbərlə birlikdə Kə'bəyə gəldilər və orada namaz qıldılar. Bundan sonra da müsəlmanlar Kə'bədə açıqca namazlarını qılmağa davam etdilər.

Həz. Ömər in müsəlmanlıq üçün gördüyü işlər böyükdür. (1)

(1) Akseki Əhmət Hamdi, Din Dərsləri s. 70-72, Ankara, 1949.

ONUNCU DƏRS

TƏNVİN (˘ ˙ ˚)

Bə'zi kəlmələrin sonunda görülən iki üstün, iki əsrə və iki ötrəyə tənvin deyilir. Tənvinin mə'nası nunlamaq deməkdir. Cəzimli nun olaraq oxunur. Tənvin iki üstün isə bərabərində olduğu hərfi "AN-EN"; iki ötrə isə "UN"; iki əsrə isə "İN" səsi ilə oxunur.

ÇALIŞMALAR:

قَوْلًا	رَغَدًا	جَهْرَةً	لَيْلَةً	شَمًا
وَقَضِيلٍ	بِنِعْمَةٍ	بِقُوَّةٍ	بِنَضْبٍ	كُتُبٍ
قَزِيَّةٍ	خَيْرٍ	ضُرٍّ	عِلْمٍ	عَدْلٍ
قِرْدَةً	حَرَمًا	مِضْرًا	زَجْرًا	رِجْزًا
وَهْنٍ	حِزْبٍ	رَوْضَةٍ	هُمَزَةٍ	مِنْ شَرِّ
عَوْرَةٍ	مُحْسِنٍ	مُقْتَصِدٍ	غِنَى	مَوْجٍ
طَيِّبَةً	حَظًّا	عِوَجًا	هُزُؤًا	بَقَرَةً

qavlen	rağaden	cehraten	leyleten	şemenen
və faqlin	bini ^c metin	bıqıvvetin	biğadabin	kutubin
qaryetun	xayrun	đurun	^c ilmun	^c adlun
qıradeten	haramen	mişran	zecran	riczen
vehnin	hizbin	ravđatin	humezetin	min şerrin
^c avratun	muşsinun	muqteşidun	ğaniyyun	mevcun
tayyibeten	hazzan	^c ivecen	huzuven	beqaraten

وَفُرُشٌ	رَوْضَةٌ	أَبْحُرٌ	خَلِيقٌ	حَبَّةٌ
أُسْوَةٌ	أَمْرٌ	أَجَلٌ	يَوْمٌ	حَقٌّ
عُرْبًا	رُسُلًا	كِسْفًا	كَذِبًا	وَطَمَعًا
وَطَلْحٌ	وَضِلٌّ	عَمْدٌ	زَوْجٌ	صَخْرَةٌ
وَنَخْلٌ	صَرَصَرًا	شَجَرَةٌ	مَثَلٌ	مَوْعِظَةٌ
بَغْتَةٌ	سَيِّئَةٌ	لَهُوٌ	مِنْ رَبِّبَا	مِنْ ضَعْفٍ
لَعِبٌ	يَوْمِيذٌ	دَعْوَةٌ	شَيْبَةٌ	لَظْمٌ
مُنْتَشِرٌ	مُنْهَمِرٌ	زَرْعًا	مَرَضٌ	مُبَيِّنَةٌ
مُخَضَّرٌ	مَذَكِيرٌ	مُسْتَطَرٌّ	نَفْسٌ	نُزْلًا
مُرْدَجَرٌ	خَوْفًا	مُسْتَكْبِرًا	سُنْدِسٌ	أَلْفَ سَنَةٍ

ḥabbetin	xalqin	ebhurin	ravḍatin	ve furuṣin
ḥaqqun	yevmun	ecelun	emrun	usvetun
ve ṭame'an	keziben	kisefen	rusulen	uruben
ṣaxratin	zevcin	amedin	ve zillin	ve ṭalḥin
mev'izaten	meşelun	şeceratin	şarşaran	ve naxlun
minḍa'fin	min riben	lehvun	seyyieten	bağteten
lezulmun	şeybeten	da'veten	yevmeizin	le'ibun
mubeyyinetin	meraḍun	zer'an	münhemirin	munteşirun
nuzulen	nefsin	musteṭarun	muddekirin	muxteḍarun
elfe senetin	sundusin	mustekbiran	xavfen	muzdecerun

ON BİRİNCİ DƏRS

MƏD HƏRFLƏRİ (UZADAN HƏRFLƏR)

Kəlmədə özündən əvvəlki hərfi uzadaraq oxudan hərflərə məd hərfləri deyilir və bunlar üç dənədir. Bu hərflərin uzatmaq vəzifəsini yerinə yetirmək üçün:

1- و = VAV hərfi: özü sakit (yə'ni hərəkəsiz), özündən əvvəlki hərfin hərəkəsi ötrə olacaqdır. Özündən əvvəlki hərf "Û" diyə uzadılaraq oxunur. بُو = BÛ, مُو = MÛ, هُو = HÛ kimi.

2- ی = YÂ hərfi: özündən əvvəlki hərfin hərəkəsi əsrə olacaqdır. فِی = FÎ, قِیل = QÎLE kimi.

3- ا = Əlif hərfi: özü daima sakit, özündən əvvəlki hərfin hərəkəsi isə üstün olacaqdır. مَا = MÂ, يَا = YÂ kimi.

ÇALIŞMALAR:

بِمَا	مِنَّا	هُنَّا	إِنَّا	نَا
كُلُوا	اَكُونُ	اعُوذُ	قُولُوا	أَتُوا
بَدِيعُ	يَهْدِي	فِيهِ	إِنِّي	أَوْفُوا
لَمَّا	كُلَّا	لَنَا	كَانَ	قَالَ

bimâ	minnâ	hunâ	innâ	nâ
kulû	ekûnu	e'ûzu	qûlû	utû
bedî'cu	yehdî	fîhi	innî	evfû
lemmâ	kulâ	lenâ	kâne	qâle

كُنَّا	إِتَى	رَبَّنَا	مَقَامُ	نَادَيْنَا
قَالُوا	كَانُوا	هَادُوا	قَامُوا	مَاعَرَفُوا
قَتَابَ	جَاعِلُ	أَقِيمُوا	فِيهَا	مِنْهَا
سِينِ	يَكَادُ	مَسَاجِدَ	بِأَخِيكَ	لَكُمْ
أَخَافُ	بِبَابِلَ	مَالِكِ	مَا هِيَ	تُرِيدُونَ
مُسْلِمِينَ	مُؤْمِنِينَ	عَالِمِينَ	عَاكِفِينَ	عَابِدِينَ
يَسُومُونَ	غَافِلُونَ	مُسْرِفِينَ	مُفْسِدِينَ	غَافِلِينَ
أَجْمَعِينَ	بِأَعْيُنِنَا	مَا يُسِرُّونَ	يَرُدُّونَ	يُرِيكُمْ
يُوقِنُونَ	أَبْدِيهِمْ	بُرْهَانَانِ	فَارْهَبُونَ	صِيَاصِهِمْ
ظَاهَرُوا	سَمِعْنَا	مَنَاسِكَنَا	فَتَكُونَا	فَاتِحِينَ

nâdeynâ	meḡâmu	rabbenâ	iyâyê	kunnâ
mâ ^c arafû	ḡâmû	hâdû	kânû	ḡâlû
minhâ	fîhâ	eḡîmû	câ ^c ilu	fetâbe
lekumâ	biexîke	mesâcide	yekâdu	sinîne
turîdûne	mâhî	mâlîki	bibâbile	exâfu
‘âbidîne	‘âkifîne	‘âlimîne	mu'minîne	muslimîne
ḡâfilîne	mufsidîne	musrifîne	ḡâfilûne	yesûmûne
yurîkum	yeruddûne	mâyusirrûne	bie ^c yuninâ	ecma ^c îne
şayâşîhim	ferhebûne	burhânâni	eydîhim	yûḡinûne
fâtîḡîne	fetekûnâ	menâsikenâ	semi ^c nâ	zâherû

OXUMA PARÇASI - V

USEYD DEYİR Kİ

Peyğəmbərimizin səhabələrindən Useyd B. Hodayırın çox gözəl və yanıqlı səsi vardı. Onun bu gözəl səsi və şirin sədayla oxuduğu Qurani Kərimi dinləmək Peyğəmbərimizin xoşuna gəlirdi. Hətta bir gün məsciddə onun Quran oxuduğunu eşidən Rəsuli Əkrəm: "Bu Useyd nə gözəl adamdır", demişdi.

Useyd deyir ki: Bir gecə Bakara Surəsini oxuyurdum. Atımı da yanıma bağlamışdım. Quran oxuyan zaman birdən at hırçınlaşıb tərپənməyə başladı. Susdum. O zaman at da sakitləşdi. Təkrar oxumağa başladım. At yenə şahə qalxdı. Yenə susdum, atın da hırçınlığı keçdi. Bir daha oxumağa başladım, at yenə hırçınlaşdı. Mən də oxumağı dayandırdım. Oğlum Yəhya isə ata yaxın bir yerdə yatırdı. Atın uşağa bir zərər verməsindən qorxaraq, uşağı geri çəkdim. Bu arada başımı qaldırıb göyə baxdıqda ağ bulud kölgəsinə bənzər bir sis içində işıqlar kimi bir neçə cismin parladığını gördüm. Səhərişi günü bu olanları Peyğəmbərə danışdım. Rəsuli Əkrəm də:

– Oxu ey Useyd, oxu ey Useyd! deyərək oxumağa davam edilməsinin lazım olduğunu bildirdi.

Useyd sözlərinə davamla deyir ki;

– Ya Rəsulüllah, dedim, atın Yəhyanı tapdanasından qorxdum. Çünki uşaq ata yaxın bir yerdə yatırdı. Onun üçün oxumağı kəsdim. O zaman başımı göyə qaldıranda bulud gölgəsi kimi ağ bir şey içində işığa bənzəyən cisimlərin parladığını gördüm. Sonra bu ağ kölgə təbəqəsi içindəki parıltılarla göyə çəkilib yox oldu. Nəhayət gözdən itdi! O zaman Rəsuli Əkrəm:

– Ey Useyd! O sənin gördüklərin mələklərdir. Oxuduğun Qurani Kərimi eşidib gəlmişdilər. Əgər oxumağa davam etsəydin, sabaha qədər səni dinləyəcəkdilər. O zaman da hər kəs onları görərdi və xalqın gözündən yayınmazdılar.

(1) Miras Kamil, Sahih-i Buxari Muhtasarı Təcrid-i Sarih Tərcüməsi, XI, 273-274. İstanbul 1947.

ON İKİNCİ DƏRS

UZADAN ƏLİF VƏ YERİNİ TUTAN VAV VƏ YA HƏRFLƏRİ

Qurani Kərimin yazılışına xas olmaq üzrə məd hərfi olan əlifin bə'zən vav (و), bə'zən də ya (ی) şəklində yazıldığı görünür. Bu "vav" və "ya"lar eyni uzadılan əlif kimi əvvəlki hərfi "â" deyərək uzadırlar. Oxucuya asan olsun deyərək, bu "vav" və "ya"ların uzatdığı hərlər üzərinə çox zaman qısa bir dik çəkmə işarəsi (˘) qoyulur.

ÇALIŞMALAR:

زَكَوَةٌ	نَجْوَةٌ	حَيَوَةٌ	مَنَوَةٌ	صَلَوَةٌ
فَنَادَى	مُوسَى	كَفَى	زُلْفَى	سُكَّارَى
سَعَى	مُثْلَى	وُشْقَى	تَزَكَّى	غَدَاوَةٍ
تَوَلَّى	طُوبَى	أُخْرَى	طَفَى	عَسَى
فَصَلَّى	فَغَشَّى	أَعْلَى	عِيسَى	يَنْهَى

zekâtun	necâtun	ḥayâten	menâten	şalâtun
fenâdâ	mûsâ	kefâ	zulfâ	sukârâ
se ^â	muşlâ	vuşqâ	tezekkâ	ğadâtin
tevellâ	ṭûbâ	uxrâ	ṭağâ	°asâ
feşallâ	feğaşşâ	e ^{lâ}	°isâ	yenhâ

ON ÜÇÜNCÜ DƏRS

YAZIDA GÖRÜNMEYƏN MƏD (UZATMA) HƏRFLƏRİ

Məd hərfləri yazıda həmişə açıq olaraq görünməz. Bə'zən də gizli olurlar. Belə ki:

1- Kəlmələrin sonlarında olan "he" (هـ) lərdən əvvəlki hərflər hərəkəli isə bu "he"lər uzadılaraq oxunurlar.

a) "He"dən əvvəlki hərfin hərəkəsi üstün və ya ötrə isə, "he"dən sonra uzadan bir "vav" varmış kimi oxunur: لَهُ = Lehû, رَبُّهُ = Rab-buhû kimi.

b) "He"dən əvvəlki hərfin hərəkəsi əsrə isə "he"dən sonra uzadan bir "ya" varmış kimi oxunur: بِهِ = Bihî, هَذِهِ = Hâzihî kimi.

2- Qurani Kərimdə bə'zi hərflər, özlərindən sonra əlif olmadığı halda əlif varmış kimi uzadılaraq oxunur. Oxuyana asan olsun deyə, bu əliflərin yerinə keçmək üzrə çox vaxt dik və qısa bir uzatma işarəsi (ِ) qoyulur:

هُرُونَ = Hârûne, وَلَكِنْ = Velâkin, طه Tâhâ kimi.

ÇALIŞMALAR:

أَكْرَمَهُ	جَمَعَهُ	أَخْلَدَهُ	مَالَهُ	إِنَّهُ
يَنْخَبِطُهُ	يُعَذِّبُهُ	خِتَامُهُ	وَمِزَاجُهُ	كُلُّهُ
ذَلِكَ	إِلَيْهِ	آلَ	عَلَى مَوْتِهِ	نَفْسِيهِ

ekramehû cem^{ah}û exledehu mâlehû innehû
yetexabbeṭuhû yu^{azz}ibuhû xitâmuhû ve mizâcuhû kulluhû
zâlike âlihî âle ^{alâ}mevtihî nefsihî

بِعِلْمِهِ	مِنْ بَعْدِهِ	بِعِبَادِهِ	بِظُلْمِهِ	بِرِزْقِهِ
شَطْرُهُ	أَمَانَتُهُ	يَتَلَوْنَهُ	بِنِلاَوَتِهِ	وَكُتُبِهِ
أَمِينٍ	إِسْمَاعِيلَ	إِسْحَاقَ	رَحْمَنُ	لِأَدَمَ
أَمَاتَهُ	فَأَقْبَرَهُ	أَنْشَرَهُ	أَمْرَهُ	خَلَقَهُ
طَعَامِهِ	وَصَاحِبِيهِ	أَهْلِيهِ	ظَهْرِيهِ	أَكْبَرَنَهُ
أَمْرَهُ	قَمِيصُهُ	رَأَوْدَتُهُ	مِثْلُهُ	يَطْعَمُهُ
هُدًى	هَهُنَا	ثَلَاثَةَ	أَمَنُوا	وَأَتُوا
بِأَمْرِهِ	أَبْضِرْبِهِ	بِرِزْقِهِ	وَلَقِيهِ	مِنْ ذَنْبِهِ
بَيْنَهُ	عِظَامَهُ	تَأْخُذُونَهُ	يُطِيقُونَهُ	وَآيَدَهُ
آيَاتُ	أَتَيْنَا	فَأَتَتْ	مَابُ	آخِرِينَ

birizkihî	bizulmihî	bi'ibâdihî	minba ^c dihî	bi'ilmihî
ve kutubihî	bitilâvetihî	yetlûnehû	emânetehû	şatrahû
liâdeme	rahmânu	ishâka	ismâ'ile	âminîne
xalkahû	emerahû	enşerahû	feekberahû	emâtehû
ekbernehû	zahrihî	ehlihî	ve şâhibetihî	ta ^c âmihî
yet ^c amuhû	mişluhû	râvedtuhû	kamîşuhû	âmuruhû
ve âtû	âmenû	selâsete	hâhunâ	hudâ
minzenbihî	ve laqqihi	birizkihî	ebşirbihî	biemrihî
ve eyyedehû	yuŋkûnehû	te'xuzûnehû	ıẓamehû	beynehû
âxârîne	meâbu	feâtet	âteynâ	âyâtu

OXUMA PARÇASI - VI

QURANIN BİR CİLD HALINDA CƏMİ

Qurani Kərim Peyğəmbərimiz həyatda ikən tamamilə yazılmış, təsnif və tərtib edilmişdir. Buna görə də Quran ancaq Peyğəmbərin irtihalından sonra bir cild halında toplanmışdır. "Yemame" müharibəsində şəhid olan hafizlərin çoxluğu və yenə də Quranı əzbər bilənlərin hər müharibədə şəhid olması Qurani Kərimdən bir qisminin yox olmasına səbəb olacağı düşünülmüş və bu narahatçılıq Həz. Öməri kefsiz etmişdi. Belə bir təhlükəyə qarşı çıxmaq üçün Həz. Ömər bütün Quranın bir cild halında toplanması fikrini Həz. Əbu Bəkirə söyləmişdi. Həz. Əbu Bəkir bu işi katibi Zeyd b. Sabitə tapşırırmışdı, o da bütün Quranı bir yerə yığaraq bir cild halında toplamışdı. ⁽¹⁾

(1) Doğrul Ömər, Rıza, Quran nədir, s. 62, Ankara, 1967.

ON DÖRDÜNCÜ DƏRS

ƏLİF LÂM (ال) BİRLƏŞMƏSİNİN OXUNUŞU

Kəlmələrin əvvəlinə birləşən اَلْ birləşməsinin həmzə və lâmi'nin oxunuş şəkilləri:

a) اَلْ birləşməsinin əvvəl hərəkəli bir hərf olursa, bu birləşmənin həmzəsi oxunmaz. $\text{وَالْقَمَرُ} = \text{və'l-}qameru$, $\text{وَالْجَنُّ} = \text{və'l-cinnu}$ kimi.

b) اَلْ dən sonra $\text{أَبْغِ حَجَّكَ وَحَفْ عَقِيمَةَ}$ hərflərindən biri olursa cəzimli olaraq oxunur və bu hərflərə qəməri hərflər deyilir. ⁽¹⁾

$\text{أَبَابُ} = \text{əl-bâbu}$, $\text{أَلْكِتَابُ} = \text{əl-kitâbu}$ kimi.

c) اَلْ dən sonra digər hərflərdən biri olursa, ⁽²⁾ lâm oxunmaz, bu hərflərə şəmsi hərflər deyilir və şəddəli olurlar.

$\text{أَلذِّكْرُ} = \text{ez-zikru}$, $\text{أَلسَّلَامُ} = \text{əs'səlâmu}$ kimi.

(1) Bu hərflər bilindiği kimi ا، ب، ج، ح، خ، ع، غ، ف، ق، ك، م، و، هـ، ي hərfləridir.

(2) Bu hərflər bilindiği kimi ن، ل، ظ، ط، ض، ص، ش، س، ز، ر، ذ، د، ث، ت hərfləridir.

ا	الْآخِرُ	وَالْأُمُورُ	خ	الْخَالِقُ	مِنَ الْخَوْفِ
ب	الْبَاطِنُ	بِالْبُخْلِ	ف	الْفَتْحُ	الْفَاسِقُ
غ	الْفَيْئُ	فِي الْغِيِّ	ع	الْعَذَابُ	وَالْعُدْوَانُ
ح	الْحَمْدُ	الْحَكِيمُ	ق	الْقُرْآنُ	وَالْقُرَى
ج	الْجَاهِلُ	وَالْجِنُّ	ي	الْيَوْمُ	فِي الْيَمِّ
ك	الْكَرِيمُ	الْكُذْبُ	م	الْمُؤْمِنُ	الْمَلِكُ
و	الْوَاحِدُ	الْوَيْتْرُ	ه	الْهُدَى	بِالْهَزْلِ

min'el-xavfi	el-xâliķu	ve'l-umûru	el-âxiru
el-fâsiķu	el-fetħu	bi'l-buxli	el-bâţinu
ve'l- ^c udvâni	el- ^c azâbu	fi'l-ğayyi	el-ğaniyyu
ve'l-ķurâ	el-Ķur'ânu	el-ħakîmu	el-ħamdu
fi'l-yemmi	el-yevmu	ve'l-cinnu	el-câhîlu
el-meliku	el-mu'minu	el-kizbu	el-kerîmu
bi'l-hezli	el-hudâ	el-vitru	el-vâħidu

"Suçların ən büyüyü yalan söyləməkdir."

Həz. Məhəmməd (s.a.s.)

ت	التَّابُونَ	فِي التَّابُوتِ	ش	الشُّهَدَاءُ	وَالشَّمْسِ
ث	الثَّاقِبُ	الثِّقَالُ	ص	الصَّلَاةُ	الصَّاحِبُ
د	الدُّعَاءُ	الدِّمَاءُ	ض	الضَّلَالَةُ	وَالضُّحَى
ذ	الذَّهَبُ	الذُّنُوبُ	ط	الطَّيْرُ	الطَّلَاقُ
ر	الرَّحِيمُ	الرَّحْمَةُ	ظ	الظَّاهِرُ	الظِّلُّ
ز	الزُّكُوتُ	فِي الزُّبُرِ	ل	وَاللَّيْلِ	اللَّطِيفُ
س	السَّبِيلُ	السُّفَهَاءُ	ن	النَّجْمُ	النَّارُ

ve'ş-şemsi	eş-şuhedâu	fi't-tâbûti	et-tâibûne
eş-şâhibu	eş-şalâtu	eş-şikâlu	eş-şâkıbu
ve'd-duhâ	ed-đalâletu	ed'dimâu	ed-du'âu
eş-çalâku	eş-ţayru	ez-zunûbu	ez-zehebu
ez-zillu	ez-zâhiru	er-raḥmetu	er-raḥîmu
el-laţîfu	ve'l-leyli	fi'z-zuburi	ez-zekâtu
en-nâru	en-necmu	es-sufehâu	es-sebîlu

“Ona (Qurana) ancaq tamamilə təmiz olanlar toxuna bilər. O aləmlərin Rəbbi tərəfindən göndərilmişdir.”
Vakı'a Surəsi, 79-80.

إِلَى السَّاعِ	تَحْتَ الشَّرَى	فِي السَّوْرَاتِ
هُمُ الْغَالِبُونَ	الْخَاسِرُونَ	وَالْأَوْلَادِ
عَنِ الْيَمِينِ	الْوَارِثُونَ	يَوْمَ الْقِيَامَةِ
الْكَاذِبُونَ	الْمُفْلِحُونَ	هُوَ الْهُدَى
الْوَحُوشُ	الْجَبَّارُ	الرَّاسِخُونَ
الْغُرُورُ	مِنَ اللَّهَبِ	الْفَائِزُونَ
إِلَى السُّورِ	أُولُو الطَّوْلِ	وَالْعُدْوَانِ
الْحَشْرُ	أَصْحَابُ النَّارِ	مِنَ الظَّهِيرَةِ
الْوَارِثُونَ	هُمُ الْخَالِقُونَ	وَالذَّاكِرَاتِ
الشَّفَاعَةُ	الزَّقُومُ	الْبَارِيءُ

ile'd-dâ'î
 humu'l-ğâlibûne
 'ani'l-yemîni
 el-kâzibûne
 el-vuhûşu
 el-ğurûru
 ile'n-nûri
 el-ħaşru
 el-vârişûne
 eş-şefâ'atu

taħtes-şerâ
 el-xâsirûne
 el-vârişûne
 el-muflihûne
 el-cebbâru
 mine'l-lehebi
 ulu't-ıavli
 eşħabu'n-nâri
 humu'l-xâliķûne
 ez-zeķķûmu

fit-tevrâti
 ve'l-evlâdi
 yevme'l-kıyâmeti
 huve'l-hudâ
 er-râsixûne
 el-fâizûne
 ve'l-'udvâni
 minez-zahîrati
 vez-zâkirâti
 el-bâriu

OXUMA PARÇASI - VII

ALLAHI GÖSTƏR İNANIM

İmam Azam Əbu Hənifənin uşaqılıq illəri idi. Allah deyə bir yaradıcının olmadığını, hər şeyi təbiətin yaratdığını iddia edən və hər getdiyi yerdə alimlərlə görüşərək söhbət edən bir dinsiz dönüb dolaşdı Kufə şəhərinə gəlir.

Boş fikirlərini söyləməyə başlayan bu dinsizin, Kufə alimləriylə görüşüb bir elmi müzakirə təşkil etmək istəyinə gülən müsəlmanlar: "Bizim balaca bir alimimiz var, əgər onunla qarşılaşıb ona qalib gəlsən, böyük alimlərimiz sənənlə görüşər" deyə cavab verirlər. Sonunda görüşmə yerini və saatını müəyyənləşdirərək dağılışırlar.

Kufəlilər salonu doldurmuşdular. Aradan yarım saat keçdiyi halda, balaca alim hələ gəlməmişdi. Saatlar keçdikcə dinsiz alim qürurlanırdı və "məndən qorxdı" deyərək gülürdü.

Elə bu zaman balaca alim Əbu Hənifə içəri girdi.

Dinsiz alim:

– Nə üçün gecikdin balaca? Yoxsa qorxdun? deyə soruşdu.

O da:

– Xeyr, qorxmadım. Evimiz çayın yanındadır. Bu tərəfə keçmək istəyəndə körpünün dağılmış olduğunu gördüm. Keçə bilməyəcəyimi başa düşdüm, oradakı ağaclara, həmən bir bərə olub məni keçirmələrinə əmr etdim. Onlar da bərə olub məni keçirdilər. Buna görə gec gəldim, üzr istəyirəm.

Bu cavab qarşısında qəhəqlə gülməyə başlayan dinsiz alim:

– Ay ağılsız uşaq! Heç ağacda özü-özünə bərə olurmu? deyən kimi birdən-birə ciddiləşən Əbu Hənifə:

– Əsl ağılı olmayan sənsən! Bir bərənin belə özü-özünə düzəldiyini qəbul etmirsənsə, bu ucsuz-bucağısız aləmin öz-özünə var olduğunu necə iddia edirsən?

Bu hazarcavablığın qarşısında çaşıb qalan təbiətçi alim:

– Məni bağladın balaca! Yaxşı bu varlığını iddia etdiyin Allahı göstər biz də inanaq, dedi.

Əbu Hənifə əlinə bir stəkan süd alaraq soruşdu:

– Yağ və pendir nədən hazırlanır?

– Əlbəttə, süddən.

– Elə isə bu stəkandakı südün içindəki yağ və pendiri göstər!

Dinsiz alim çaşıb qaldı.

– Əlbəttə bu südün içində yağ və pendir var, amma görünməz, dedi.

Dinsizin ən zəif yerindən tutan Əbu Hənifə dedi:

– Bu südün içində yağ və pendirin olduğunu iddia etdiyən halda göstərə bilmirsən. Allahı, "Allah budur" deyə göstərmək mümkün ola bilərmi? Südün hər zərrəsində yağ necə vardırsa, Allah da bu aləmdə eləcə vardır, amma görünməz."

Bu inandırıcı cavablardan sonra da Allahın varlığına inanmayan adam:

– Son sualıma da cavab versən üstünlüyünü qəbul edəcəyəm. Madam ki, "Allah vardır" deyirsən, indi o, nə iş görür? deyə soruşdu. Bir az fikirləşən balaca alim dedi:

Oturduğun kürsüdən aşağı düş, sualının cavabını orda verəcəyəm, deyərək dinsizin düşdüyü kürsüyə çıxdı və:

İndi, Allah sənə kimi bir dinsizi bu kürsüdən aşağı düşürərək, mənim kimi balaca bir qulunu bura çıxardı deyincə, dinsiz alimin deyəcək sözü qalmamışdı. Minlərcə insanın gözü qarşısında "Kəlmeyi-şəhadət" gətirərək müsəlman oldu.

ON BEŞİNCİ DƏRS

HURUF-İ MUKATTA'A

Əlifbanın 29 hərfinə bərabər olaraq 29 surənin başında olan aşağıdakı hərflərə huruf-i mukatta'a və ya sadəcə mukattaat deyilir. Bu hərflər haqqında Quranı şərh edən müfəssirlər: "daxil olduğu surənin adıdır, anddır və ya Cənabi Haq'la sevgili Peyğəmbər arasında bir şifrədir demişlər". Bu hərflərin yazılış və oxunuşları aşağıda göstərilmişdir.

طه	الر	الم
طس	طسم	المص
مر	يس	المر
اق	حم	كهيعص
ان		حم عسق

Ṭâ, hâ	Əlif, lâaaam, râ	Əlif, lâaaam, mîiiim
Ṭâ, sîiiin	Ṭâ, sîiiin, mîiiim	Əlif, lâaaam, mîiiim, şâaaad
Şâaaad	Yâ, sîiiin	Əlif, lâaaam, mîiiim, râ
Ḳâaaaf	Ḥâ, mîiiim	Kâaaaf, hâ, yâ, °ayyyyn, şâaaad
Nûuuun		Ḥâ, mîiiim, °ayyyyn, sîiiin, ḳâaaaf

ON ALTINCI DƏRS

ƏZAN VƏ İKAMƏT ⁽¹⁾

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ ⁽²⁾ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ
اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(1) Əzan və ikamət cümlələrinin sonu sükunla oxunur. Məsələn, "Allahu Əkbəru" oxunmaz, "Allahu əkbər" oxunur.

(2) Bu cümlə əzanda olmayıb, sadəcə ikamətdə oxunur.

(Şafii məzhəbi mənsubları, Əzan və ikamətdən əvvəl bu duanı oxuyurlar.)

أَمِنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنْ اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ
الْمَوْتِ حَقًّا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Mə'nası:

Mən Allaha, mələklərinə, kitablarına, Pəyğəmbərlərinə, axirət gününə, qədərə, yə'ni xeyir və ya şər hər nə olursa, Allahın qəza və təqdiri ilə olduğuna, ölümdən sonra təkrar dirilməyə, bəli bunların hamısının haqq olduğuna iman etdim.

Şəhadət edirəm ki, Allahdan başqa heç bir ilah yoxdur. Yenə şəhadət edirəm ki, Həzrəti Məhəmməd onun qulu və rəsuludur.

ON YƏDDİNCİ DƏRS

SÜBHANƏKƏ

(Bu dua namaza başlama təkbirindən sonra oxunur).

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى
جَدُّكَ (وَجَلَّ شَأْنُكَ) وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

Mə'nası:

Allahım! Sən əskik üzlərdən təmiz və uzaqsan, səni daima belə yada salır və tərifləyirəm. Sənin adın mübarəkdir. Əzamət və Cəlalın yüksəkdir. -Səni tərifləmək ucalıqdır- ⁽¹⁾ və səndən başqa tanrı yoxdur.

ET-TƏHİYYATU

(Bu dualar, namazda oturulduğu zaman oxunur).

الْحَيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا
النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ
الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

(1) Bu qismi yalnız cənazə namazında oxunur.

Mə'nası:

Dil ilə, bədən və mal ilə olan ibadətlərin hamısı yalnız Allahdır. Ey mərtəbəsi uca olan Nəbi Məhəmməd! Allahın salamı, rəhməti və bərəkəti sənə olsun! Salam və salamatlıq bizim üzərimizə və Allahın yaxşı qullarına olsun! Şəhadət edirəm ki, Allahdan başqa heç bir tanrı yoxdur; yenə şəhadət edirəm ki, Məhəmməd onun qulu və elçisidir.

ALLAHÜMME SALLİ

(Bu və bundan sonrakı dua namazda salam veriləcək oturmalarda, ayrıca ikindinin sünnəti ilə yatsının ilk sünnətinin hər iki oturuşlarında oxunur.)

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ۞ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ۞

Mə'nası:

Allahım! İbrahimə və yaxınlarına rəhmət etdiyin kimi Məhəmmədə, onun övlad və yaxınlarına da rəhmət et; muhakkak ki, Sən tə'rife layiq və uca şan sahibsən.

ALLAHÜMME BARİK

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ۞ كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ۞

Mə'nası:

Allahım! Məhəmmədi və yaxınlarını, İbrahimi və yaxınlarını mübarək qıldığın kimi mübarək qıl; şübhə yoxdur ki, təriflənmiş yalnız Sənsən, həqiqətən şan və şərəf sahibi də Sənsən!.

KUNUT DUALARI

(Vitir namazının üçüncü rük'ətində fatihə və bir surə (və ya ayə) oxunduqdan sonra əllər qaldırılaraq təkbir alınır, əllər təkrar bağlandıqdan sonra bu dualar oxunur.)

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَهِدُكَ
وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنُتُوبُ إِلَيْكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي
عَلَيْكَ الْحَمْدَ لَكَ نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ

وَنَتْرِكُ مَنْ يَفْجُرُكَ

اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَعْبُدُوكَ نُصَلِّيُكَ وَنَسْجُدُكَ وَإِلَيْكَ نَسْعَى
وَنَخْفَى نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ
عَذَابَكَ بِالْكَافِرِ مُلْحِقٌ

Mə'nası:

Allahım! Biz Səndən kömək istəyirik, günahlarımızı bağışlamanı, doğru yolu göstərməni istəyirik. Allahım! Sənə iman edirik. Tövbə edib Sənə dönürük, işlərimizdə Sənə əsaslanır və Sənə güvənirik. Səni tərifləyirik, bütün xeyirlər Səndədir. Verdiyin bu qədər ne'mətlərə görə, Sənə şükür edirik və nankorluq etmirik. Sənə qarşı nankorluq edən günahkarı bir yana ayır və ondan ayırırıq (Onunla olan əlaqələrimizi kəsərik).

Allahım! Biz ancaq Sənə ibadət edir və yalnız Səni dinlərik. Ancaq Sənin üçün namaz qılıb, niyaz edirik, yalnız Sənə səcdə edirik, yalnız Sənə doğru gəlirik. İbadətini sevinclə edir, rəhmətinin çox olmasını və davamını istəyirik, əzabından qorxuruq. Şübhə yoxdur ki, əzabların kafirlərə çatır.

(Şafii məzhəbi mənsubları səhər namazının fərzinin ikinci rük'ətində, rükudan sonra bu duanı oxuyurlar).

اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ ، وَعَافِنِي فِيمَنْ
عَافَيْتَ ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ ، وَبَارِكْ لِي فِي مَا
أَعْطَيْتَ ، وَفِي شَرِّ مَا قَضَيْتَ ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا
يُقْضَىٰ عَلَيْكَ ، وَإِنَّهُ لَا يَدُلُّ مِنْ وَالِيَّتِ وَلَا يَعْزِمُنْ
عَادِيَّتَ ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ ، فَلَكَ الْحَمْدُ
عَلَىٰ مَا قَضَيْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ اللَّهُمَّ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى نَسِيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

Mə'nası:

"Allahım, hidayət etdiyın kimsələr arasında mənə də hidayət et. Nuş verdiklərinin arasında mənə də nuş ver. Sevdıyın kimsələr arasında məni də sev. Ehsan etdiyın şeyləri mənim üçün davamlı və bərəkətli qıl. Hökm etdiyın hər hansı bir şeyin şərindən məni qoru, çünki hökm edən Sənsən, Sənə qarşı əziz olmaz. Sən ucasan, hər varlıqdan üstünsən. Ey Rəbbimiz! hökm etdiyın hər şeyə qarşı sənə həmd olsun. İşlədiyim günahlar üçün səndən üzr istəyirəm, Sənə tövbə və rücu edirəm, Allahım!

Həzrəti Məhəmməd və onun təmiz ailəsi və əshabının şərəf və mərtəbələrini uca elə.

NAMAZDA OXUNAN BAŞQA QISA DUALAR

Rukuda 3 və ya 5 dəfə oxunur. (1)	سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ
Rukudan doğrularkən oxunur. (2)	سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ
Rukudan doğrulan kimi oxunur. (3)	رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ
Sadəcə 3 və ya 5 dəfə oxunur. (4)	سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى
Namaz bitərkən sağa və sola salam verilərkən oxunur. (5)	السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ
Salam verdikdən sonra oxunur. (6)	اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Mə'naları:

- (1) Ey böyük Rəbbim, səni bütün nöqsanlardan tənzih edirəm.
- (2) Allah özünə həmd edənləri eşidir.
- (3) Ey Rəbbimiz, hər cür həmd ancaq Sənədir.
- (4) Ey uca Rəbbim, səni bütün nöqsanlardan tənzih edirəm.
- (5) Allahın salam və rəhməti üzərinizə olsun.
- (6) Ey Allahım, Sən bütün nöqsanlardan uzaqsan hər cür güvən və sağlamlıq Səndədir. Ey əzəmət və kərəm sahibi Allahım, Sənin şanın ucadır.

CƏNAZƏ DUASI (1)

Cənazə namazında birinci təkbirdən sonra "sübhənəkə", ikinci təkbirdən sonra "allahümme salli" və "allahümme barik" oxunur. Üçüncü təkbirin ardınca, əgər cənazə kişi isə aşağıdakı dua oxunur.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَ
صَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرْنَا وَأُنْشَأْنَا ۝ اللَّهُمَّ
مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ ۝ وَمَنْ
تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ ۝ وَخُصَّ هَذَا
الْمَيِّتَ بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ
وَالرِّضْوَانِ ۝ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي
إِحْسَانِهِ ۝ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ
وَلِقِّهِ الْأَمْنَ وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالرُّفَى
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۝

Mə'nası:

Ya Rəbb! Ölümünüzün və dirimizin, burada hazır olanların və olmayanların, kiçiyimizin və böyümüzün, kişilərimizin və qadınlarımızın günahlarını bağışla. Ya Rəbbim! Sulbümüzdən həyat bəhs edərək

(1) Bu duanın mənası: "Təcrid-i Sarih tərcüməsindən (IV. 629-631, İstanbul, 1939), eynən alınmışdır.

vücut verəcəyin yeni nəsilləri İslam dini üzrə yarat. Bizdən olanlardan əcəli gəlib öldürəcəklərini də, iman üzrə öldür. Rəbbim! bu meydə lütuf və kərəmindən səfa içində əbədi rahat, sonsuz rəhmət et, günahlardan mağfirət, Cənnət və ne'mətləri içində bir həyat bəxş et. Allahım! Bu ölü yoxsullara ehsan və sənə iman etdisə, indi də Sən ona ziyadəsiylə ehsan et. Əgər bu ölü günahkarsa onun günahlarını bağışla. Ya Erhame'r-Rahimin! Bu ölünü qorxduğundan əmin et, lütfün ilə müjdələ, onu axirət şərəfinə və ali mərtəbəyə qovuşdur. Əgər namazı qılınan cənazə qadınsa, yuxarıdakı duanın ilk qismi eynən oxunur (وَخُصَّ) dən e'tibarən alt tərəfi belə oxunur.

... وَخُصَّ هَذِهِ الْمَيَّةَ بِالرَّوْحِ وَالرَّاحَةِ وَالرَّحْمَةِ
وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ ۝ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ مُحْسِنَةً
فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهَا ۝ وَإِنْ كَانَتْ مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ
عَنْهَا ۝ وَلَقِّهَا الْأَمْنَ وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالزُّلْفَى
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ⁽¹⁾

Əgər namazı qılınan oğlan uşağı isə, duanın ilk qismi yenə eynən oxunur (وَخُصَّ) dən alt tərəfində bu dua oxunur.

... اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا ۝ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا
أَجْرًا وَزُخْرًا ۝ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُشَفَّعًا

(1) Mə'nası kişi cənazəsində oxunan qismnin eynidir.

Mə'nası:

"Ya Rəbb! Bu oğlanı bizdən əvvəl cənnətə göndər. Ya Rəbb! Bu oğlanı bizim üçün əcr-ü savab və axirət azığı qıl. Ya Rəbb! Bu oğlanı bizim üçün şəfaətçi qıl və şəfaətini qəbul et."

Əgər namazı qılınan qız uşağı isə, duanın birinci qismi eynən oxunub (وَحُصْرٌ) dən alt tərəfinin yerinə bu dua oxunur.

... اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرْطًا ۝ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا
أَجْرًا وَزُخْرًا ۝ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَمُشَفَّعَةً ۝

(1) Mə'nası oğlan uşağı cənazəsində oxunan qismin eynidir.

OXUMA PARÇASI - VIII

VIDA XÜTBƏSİ

(Bu xütbə, M.S. 632-ci ildə Həzrəti Peyğəmbər səllallahu aleyhi və səlləm tərəfindən yüz mindən çox müsəlmana irad edilmişdir).

Həzrəti Peyğəmbər Allaha həmd və sənadan sonra belə deyir:

EY İNSANLAR! Sözümlü yaxşı dinləyin. Bilmirəm, bəlkə, bu ildən sonra sizinlə burada əbədi olaraq bir daha birləşə bilməyəcəyəm. **İNSANLAR!** Bu günləriniz necə müqəddəs bir gün isə, bu aylarınız necə müqəddəs bir ay isə, bu şəhəriniz (Məkkə) necə müqəddəs bir şəhər isə, canlarınız, mallarınız da elə müqəddəsdir, hər cür çətinliklərdən qorunmuşdur.

ASHABIM! Sabah Rəbbinizə qovuşacaqsınız və bu günkü hər hal və hərəkələrinizə görə mütləq cavab verəcəksiniz. Məndən sonra əvvəlki halınıza dönüb bir-birinizin boynunu vurmayın! Bu vəsiyyətim burada olanlar, olmayanlara bildirsən! Ola bilər ki, bildirilən kimsə, burada olub eşidəndən daha yaxşı anlayaraq mühafizə etmiş olar.

ASHABIM! Kimin yanında bir əmanət varsa, onu sahibinə versin. Sələmin hər çeşidi qaldırılmışdır, ayağımın altındadır. Lakin borcunuzun əslini verməniz lazımdır. Nə zülm ediniz, nə də zümlə qarşılaşınız. Allahın əmriylə sələmçilik artıq qadağandır. Cahillikdən qalma bu çirkin adətin hər növü ayağımın altındadır. İlk qaldırdığım sələm də Əbdülmüttəlibin (ənim) oğlu Abbasın sələmidir.

ASHABIM! Keçən dövrlərdə güdülən qan davaları da tamamilən aradan qaldırılmışdır. Qaldırdığım ilk qan davası Əbdülmüttəlibin nəvəsi (əməzadəm) Rəbiənin qan davasıdır.

İNSANLAR! Bu gün şeytan sizin bu torpaqlarınızda yenidən tə'sir və hakimiyyətini itirmişdir. Fəqət siz bu qaldırdığım şeylər xaricində xırda gördüyünüz işlərdə ona uyarsanızsa, onda bu onu sevindirəcəkdir. Dininizi qorumaq üçün bunlardan ehtiyatlı olun!

İNSANLAR! Qadınların haqlarını gözləməni və bu xüsusda Allahdan qorxmanızı tövsiyə edirəm. Siz qadınları, Allahın əmanəti olaraq aldınız, onların namuslarını və iffətlərini Allah adına söz verərək halal etdiniz. Sizin qadınlar üzərində haqqınız, onların da sizin üzərinizdə haqları vardır. Sizin qadınlar üzərindəki haqqınız onların ailə yuvasını xoşlanmadığınız heç bir kimsəyə çeynətməmələridir. Əgər razı olmadığınız hər hansı bir kimsəni ailə yuvasına alırlarsa, onları xəfifcə döyüb qorxuda bilərsiniz. Qadınların da sizlər üzərindəki haqları, vətən göylərinə qədər, hər cür yeyim və geymələrini təmin etmənidir.

MÖ'MİNLƏR! Sizə bir əmanət verirəm ki, ona sarıldıqca yolunuza heç zaman çaşmayacaqsınız. O əmanət Allahın kitabı Qurandır. **MÖ'MİNLƏR!** Sözümlə yaxşı eşidin və yaxşı yadda saxlayın! Müsəlman müsəlmanın qardaşdır, beləcə bütün müsəlmanlar qardaşdır. Din qardaşınıza aid olan hər hansı bir haqqa təcavüz başqasına halal deyildir. Gərək könül xoşluğu ilə özü vermiş olsun.

İNSANLAR! Rəbbiniz birdir. Atanız da birdir. Hamınız Adəmin uşaqlarıdır, Adəm isə torpaqdandır. Allah yanında ən qiymətli olanınız, ona ən çox hörmət göstərəndir. Ərəbin ərəb olmayandan Allah hörməti ölçüsündən başqa bir üstünlüyü yoxdur. ⁽¹⁾

(1) Kandəmir M. və Əraydın Səlcuq, Din bilgisi II. 47-48, İstanbul, 1970.

ON SƏKKİZİNCİ DƏRS

FATİHƏ SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝ مَالِكِ يَوْمِ
الْدِّينِ ۝ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ اهْدِنَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

Mə'nası:

- 1- Rəhman və Rəhim olan Allahın adıyla.
- 2-4- Həmd olsun-Aləmlərin Rəbbi, Rəhman, Rəhim, din gününün sahibi- Allaha.
- 5- Yalnız Sənə qulluq edirik, yalnız Səndən kömək istəyirik.
- 6-7- Bizi doğru yola, özlərinə ne'mət verdiklərinin yoluna yönəlt, əzaba mə'ruz qalanların və yolunu azmışların yoluna yox.

ƏL-FİL SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمُتْرَكِيفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۝ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ
فِي تَضْلِيلٍ ۝ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۝ تَرْمِيهِمْ
بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ۝ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ۝

Mə'nası:

- 1- Görmədinmi nələr etdi Rəbbin, bəd əməl sahiblərinə?
- 2- Qurduqları tələyi alt-üst etmədimi?
- 3- Onların üzərinə sürü-sürü quşlar saldı.
- 4- Ki, bunlar onlara (dolu kimi) sərt, qatı daşlar atırdılar.
- 5- Deyərkən Allah onları parçalanmış əkin yarpağı kimi etdi.

QUREYŞ SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا يَلَا فِي قُرَيْشٍ ۝ آيَاتِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ۝ فَلْيَعْبُدُوا
رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۝ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۝

Mə'nası:

1-2- Qureyş: güvən və salamatları, qış və yay səfərlərində sağlamlığa, qarantiyə qovuşdurulmaları səbəbiylə.

3- Artıq bu evin (Kə'bənin) Rəbbinə qulluq etsinlər.

4- O Rəbb ki, onları aclıqdan qurtarıb doyurmuş, hər təhlükəyə qarşı onlara güvən vermişdir.

ƏL-MA'UN SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ۖ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۖ
وَلَا يَحْضُرُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۖ فَوَيْلٌ لِلصَّالِينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ
عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۖ الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤُونَ ۖ وَمِنْ غُورِ الْمَاعُونَ ۖ

Mə'nası:

1- Dini yalan sayanı gördünmü?

2- Odur, yetimi vuran, yıxan.

3- Və odur yoxsulu doyurmaq üçün təşəbbüs etməyən.

4- Vay o namaz qılanların halına ki,

5- Onlar namazlarının qiymətinə dəyər verməzlər.

6- Göstəriş edərlər.

7- Zəkati da mən edərlər.

ƏL-KEVSER SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَنَا أَعْطَيْتَكَ الْكَوْثَرَ ۝ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ۝ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝

Mə'nası:

- 1- Ya Məhəmməd, biz sənə kevsəri verdik.
- 2- O halda Rəbbin üçün namaz qıl, qurban kəs.
- 3- Sənə buğz (kin, nifrət) edən yoxmu, odur əsil züriyyətsiz olan.

ƏL-KAFİRUN SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۝ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۝ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝
وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۝ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۝

Mə'nası:

- 1- (Həbibim belə) de: ey kafirlər.
- 2- Mən sizin inandığınıza inanmaram.
- 3- Mənim inandığıma da siz qulluq edən deyilsiniz.
- 4- Mən onsuz da sizin inandığınıza (heç bir zaman) inanmış deyiləm.
- 5- Siz də mənim qulluq etdiyimə heç vaxt qulluq edən deyilsiniz.
- 6- Sizin dininiz sizə, mənim dinim mənə.

ƏN-NASİR SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ
أَفْوَاجًا ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝

Mə'nası:

- 1- Vaxta ki, Allahın yardımını çatır və zəfər qazanılır.
- 2- Və sən də insanların topa-topa Allahın dininə girdiklərini görürsən.
- 3- Artıq Rəbbini tərif edərək yüksəlt. Onun bağışlamasını istə. Şübhəsiz ki, tövbələri çox qəbul edər.

EBU-LƏHƏB SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۝ سَيَصْلَىٰ
نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ۝ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝

Mə'nası:

- 1- Əbu Ləhəbin iki əli qurusun, özü də qurusun.
- 2- Ona nə malı, nə qazandığı fayda vermədi.
- 3- Alovlu bir atəşə atılacaq o.
- 4-5- Boynunda xurma liflərindən hörülmüş bir iplə dolaşan arvadı da alovun odunu daşıyacaqdır.

ƏL-İHLAS SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

Mə'nası:

- 1- De ki, Allah birdir.
- 2- Bütün varlıqların möhtac olub, üz tutduğu Allahdır.
- 3- O, doğmamışdır, doğrulmamışdır.
- 4- Onun heç bir bərabəri və bənzəri yoxdur.

ƏL-FƏLAK SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝
وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝

Mə'nası:

- 1- De ki, sığınırım mən, dan yeri ağardan Allaha.
- 2- Yaratdığı şeylərin şəridən.
- 3- Və ortalığı alan qaranlığın şəridən
- 4- Və düyümlərə üfürən nəfəslərin şəridən.
- 5- Və həsəd edən paxılların şəridən.

ƏN-NAS SURƏSİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَهِ النَّاسِ ۝
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝
مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ ۝

Mə'nası:

- 1- De ki, sığınırım bütün insanların Rəbbinə,
- 2- Bütün insanların hökmdarına,
- 3- Bütün insanların ilahına,
- 4- O sinsi vəsvəsəçinin şərindən.
- 5- Ki o, vəsvəsələr salır, insanların içinə,
- 6- Gərək cindən, gərək insdən.

AYETÜ'L-KURSI

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ
لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ
إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

Mə'nası:

Allah o, ondan başqa heç bir inanılacaq yoxdur, daima yaşayan, daima dayanıb duran Odur. Nə mürgülleyər, nə yatar. Göydə və yerdə nə varsa, hamısı onundur. Onun izni olmadan, qarşısında şefaətə olmaq kimin həddidir? Qullarının qarşısında, arxasında nə varsa hamısını bilir: qulları isə dilədiyi qədərindən başqa, onun elmindən bir şey başa düşməzlər. Qüdrət və əzəməti göyləri və yeri qucaqlamışdır. Göyləri və yeri görüb gözləmək, ona əsla ağırlıq verməz. O, birdir və böyükdür.

İÇİNDƏKİLƏR

Ön söz	5
Birinci dərs	
Qurani Kərim əlifbası	8
İkinci dərs	
Hərəkələr	11
Oxuma parçası (I)	13
Üçüncü dərs	
Hərflərin başda, ortada və sonda yazılışları (I)	14
Dördüncü dərs	
Hərflərin başda, ortada və sonda yazılışları (II)	16
Beşinci dərs	
Hərflərin başda, ortada və sonda yazılışları (III)	18
Oxuma parçası (II)	20
Altıncı dərs	
Hərflərin başda, ortada və sonda yazılışları (IV)	21
Yeddinci dərs	
Hərflərin başda, ortada və sonda yazılışları (V)	23
Oxuma parçası (III)	25
Səkkizinci dərs	
Cəzm	26
Dokkuzuncu dərs	
Şəddə	28
Oxuma parçası (IV)	31
Onuncu dərs	
Tenvin	33

On birinci dərsl	
Med (uzatma) hərəfləri	35
Oxuma parçası (V)	37
On ikinci dərsl	
Uzadan "Əlif" yerini tutan "vav" və "ya" hərəfləri	38
On üçüncü dərsl	
Yazıda görünməyən med (uzatma) hərəfləri	39
Oxuma parçası (VI)	41
On dördüncü dərsl	
"Əlif lam" takısının oxunması	42
Oxuma parçası (VII)	46
On beşinci dərsl	
Hurufi-muqəttə	48
On altıncı dərsl	
Əzan və ikamet	49
On yeddinci dərsl	
Namaz duaları	51
Sübhanəkə	51
Ettəhiyyatü	51
Allahümme salli	52
Allahümme barik	52
Kunut duaları	53
Namazda oxunan digər qısa dualar	55
Cənazə duası	56
Oxuma parçası (VIII)	59
On səkkizinci dərsl	
Namaz surələri	61
Fatihə surəsi	61
El-fil surəsi	62

Qureyş surəsi	62
El-Ma'un surəsi	63
El-Kevser surəsi	64
El-Kafirun surəsi	64
En-Nasır surəsi	65
Əbu Ləhəb surəsi	65
El-İhlas surəsi	66
El-Felak surəsi	66
En-Nas surəsi	67
Ayetül kursi	68

